

בט"ד, עלון מספר 30 < המשך ענייני צדקה > שבט תשפ"ד

פנינים וניצוצי אור המתחדשים ובאים מפיו ומשולחנו של רשכה"ג מרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצוק"ל

בפצותי שיח

דבר המערכת

בגליון שלפנינו, אנו מוסיפים לעסוק בענייני צדקה, בהם עסקנו כבר בגליון הקודם לו, להרחיב במשנתו של הרב זיע"א, אשר עסק בזה רבות בהלכה ובאגדה, מלבד טרחתו הרבה להרבות את הצדקה והחסד בסיועו לכל קופות הצדקה בכל רחבי העולם.

בנוסף לכך הבאנו עוד דברים בענין 'יששכר וזבולון' במשנתו של הרב, בעקבות מה שפסק הרמ"א (יו"ד סי' רמ"ו סעי' א') שאדם יכול להתנות שיתמוך בו חבירו, ויקבל שטר כאלו למד, נושא זה נידון הרבה אצל רבותינו הפוסקים בהגדרת השטר, והאם נחסר ללומד חלק משום כך, להרב היתה משנה סדורה, וגם כתב דברים בזה על דברי רבו מרן החזו"א זיע"א, והרי הדברים פרושים במקומם.

למרות טרחתו של הרב זצ"ל להרבות צדקה בכל דרך, נמנע מלהעריך את התורמים על חשבון לומדי התורה עצמם, ותמיד אמר שהתורמים עושים את העיסקה שבנתינת הצדקה עבור עצמם, ואין צריך להחזיק להם טובה על כך. כיוצא בדבר כתב הרב זצ"ל בספרו טעמא דקרא: "דהנה בפרשת וזאת הברכה לא נתברך יששכר כלל, אלא רק זבולון, ויששכר נכלל בברכתו, והטעם לכך, מפני שיששכר שלומד תורה, לא נצרך לברכה, ורק זבולון התומך בו, טעון ברכה שיתרבה שכרו, מכח מה שתומך ביששכר" (טעמא דקרא, וזאת הברכה, ל"ג י"ח).

בהזדמנות אחת, אמר אחד מן המקורבים באוזנו של הרב: 'פלוגי בן פלונית, הוא מחזיק תורה גדול מאוד...', אך הרב עצר אותו והפטיר מיד: 'התורה לא תיפול, היא לא צריכה שיחזיקו אותה...' כאומר, התורם לתורה אינו מחזיק את התורה, אלא התורה מחזיקה אותו.

בגליון זה הבאנו יריעות מקיפות לבידור משנת הרב זצוק"ל, בענין הסכם 'יששכר וזבולון' הבאנו יריעה מקיפה בענין עשיית התנאי, הערות על דברי דודו מרן החזו"ן איש זצוק"ל שכתב נוסח שטר 'יששכר וזבולון', ועוד בענין להתפרנס בזכות התורה. כן הבאנו יריעה נרחבת במשנתו של הרב זצוק"ל בענין נתינת צדקה בשעת התפילה.

נסיים בדברי חז"ל, שהיו שגורים על לשונו של הרב זצ"ל מעת לעת כאשר היו מדברים עמו על דוחק הפרנסה לאברכים, וכה היה אומר: 'הרי אמרו חז"ל שמשחרב ביהמ"ק נגזירה גזירה על תלמידי חכמים, שילמדו תורה מתוך הדחק' (ראה כע"ז בילקוט שמעוני, יהושע כ"ד ל"ג, רמז ל"ז, ע"ש), ויהי רצון שנזכה ללמוד תורה מתוך שמחה, והרחבת הדעת, אמן.

המערכת

כללי, דיני ונוסח הסכם 'יששכר וזבולון' ובענין להנות מהתורה | יששכר וזבולון | עמוד 5

חידושי דינים מהרב זצ"ל בנתינת צדקה בעת התפילה | במשנתו | עמוד 7

צדקה בכותל המערבי, ובקשת צדקה מנכרים | שיח יצחק | עמוד 6

הוראה מרתקת: לעמוד בפני מסדר הספרים בבית המדרש | תחת אחד השיחים | עמוד 5

תורת שיח

ליקוטים מתורת הרב זצוק"ל בענייני צדקה

הרב זצוק"ל בנתינת צדקה לקופת העיר

המשך בעמוד 8

חתן המקבל מתנה מחותנו, או מעות לקניית דירה, כיצד ינהג לגבי מעשרות

כתב הרב זצ"ל: 'והמקבל מתנה כגון אלו שמקבלין מתנות לחתונתן אם קבל חפצים א"צ לתת מעשר, אבל אם קיבל מעות, אפי' בשביל לקנות דבר מסוים צריך לתת מעשר'

דרך אמונה, פ"ז ממתנו"ע, ס"ק כ"ז

והוסיף הרב זצ"ל: 'שמעתי שכן הורה מרן החזו"א וכן מצאתי בס' מעשר כספים עמוד רכ"ו בשם תשו"י הלוי שאין נוהגין ליתן מעשר מן הדורות,

שיחת התלמידים

עדויות מהקודש פנימה, מבאי ביתו ותלמידיו של הרב זצוק"ל

מעשי רב, שביבים, פנינים ועובדות, שנמסרו לעלון 'שיח אמונה' על ידי תלמידו של הרב זצוק"ל,

הגאון רבי מאיר ערבה שליט"א, מח"ס 'מאיר עוז' ע"ס המשנ"ב

'תבוא בכל יום שישי'

לאחר הבר מצוה שלחתי לרבינו מכתב שאני רוצה ללמוד איתו, הוא ענה לי שאכנס אליו, נכנסתי ואמרתי לו שאני רוצה ללמוד איתו, הוא ענה לי שאין לו זמן, שאלתי אותו, א"כ כיצד הלל ענה על שאלות מטופשות למה עיניהם של תרמודיין תרוטות וכד' (עי' שבת ל"א א'), ורבינו השיב שהלל אחז ש'זה הרמה של מי ששואל אותו, וצריך לתת לכל אחד את החשיבות לפי הרמה שלו, ועולם חסד יבנה', התחלתי להסביר לרבינו, שאבי חוזר בתשובה, ואני לומד בישיבה, וכל אחד יש לו מנהגי אבותיו, ואני עומד נכון שאיני יודע מה לעשות

הרב זצוק"ל בעת שמחת הברית לבנו של הר"מ ערבה שליט"א

המשך בעמוד 2

לבקשת מערכת הגליון הנכבד 'שיח אמונה', אכתוב שביבים ודברים שזכיתי לראות בעיני אצל רבינו זיע"א, והיוו הדברים לעילוי נשמתו.

'המקום שלו, זה בחיידר...' אמר רבינו כשחיון מלא חיבה נסוך על פניו

הפגישה שלי הראשונה עם רבינו, היתה לפני שלושים ושמונה שנה, למדתי בחיידר 'תורת אמת', באותה העת היו לי כאבים חזקים כל לילה בגב, עשו לי צילומים ובדיקות, וראו שיש לי אבנים בכליות והיה צריך לעשות לי צינתור, לילה לפני התור נכנסתי עם אבי שליט"א לרבינו בכדי לקבל ברכתו, רבינו היה שקוע בלימודו, וכאשר הרים את ראשו, אבי סיפר לו שאני צריך לעבור טיפול להוצאת האבנים, רבינו הסתכל עלי וחיך, ליטף את פני, ואמר: 'המקום שלו זה בחיידר, הוא צריך ללמוד תורה, הוא לא צריך להסתובב בבית חולים', אבי שאל אותו, האם לבטל את הטיפול, ורבינו חזר וחיך עלי במבט מלא אהבה: 'הוא צריך ללמוד ולא ללכת לטיפולים', כמובן שדברי רבינו היו על אבי כדברי בת קול, ומיד ביטל את התור (כאשר בטלפון צעקו עליו בבית חולים שהוא אבא לא אחראי וכדו', אבל הוא בשלו ע"פ דברי רבינו ויהי מה), רבינו אמר שלא צריך, אז לא צריך), ומאז באורח פלא חלפו הכאבים שהיו לי.

שיחת התלמידים

ואיך לנהוג, ולכן אני מבטיח לא לשאול שאלות משונות, אלא רק שאלות הלכתיות או בהנהגה, הוא חייך ואמר לי 'תבוא בשעה זו כל יום שיש, ותפרט לי את ספקותיך'.

'לא יודעים מהו כח התפילה'

פעם שח לי רבינו: 'אנשים מבקשים ממני ברכה, וכשאני אומר להם להתפלל זה לא מוצא חן בעיניהם, הם מחפשים סגולות, וזה מחמת שלא יודעים מהו כח תפלה'.

בכמה דברים שמתני לב כי דעתו של רבינו היתה, כי אין לשפוט, אלא ע"פ מה שרואים בני אדם, אפילו אם המציאות שונה, כך למשל אחז לגבי מראה באתרוג, אפילו בחסר באתרוג, כל שלא נראה בעיני בני אדם אין להתחשב בזה כלל, וכן בברכת 'שחלק', זה לפי מה שנראה לאדם, ואין לחשוש בזה לברכה לבטלה, אפילו אם האדם גדול עצמו סבור שאינו 'חכם' דיו.

כמו כן היתה דעת רבינו, שאין רצון התורה שנוכיח את ההלכה מארכיאולוגיה, אלא מיגיעת התורה, והביא סימוכין לזה מהגמ' ב"ב עג: מרבה בר בר חנה, ע"ש (והבאנו את הדברים במאיר עוז' סימן כ"ג, סעי' ג' אות ו') [א"ה. עי' בטעמא דקרא, פר' שלה, ובדעת נוטה במדבר שם, ובמכתבים שבסוה"ס ממרן הגר"ד לנדו שליט"א].

הגר"מ ערבה שליט"א מוכין את נרות השבת בחדרו של הרב זצוק"ל

'כל המשנה...'

פעמים היה רבינו מזהיר אותי בהזדמנויות שונות, שלא לעשות שום מעשה משונה, והיה מפטיר בהלצה 'משונה משלם חצי נזק', ולפעמים היה מפטיר 'כל המשנה ובא אחר ושינה פטור', לדוגמא, אמר לי שלא לכוין לירושלים כשהציבור לא מתפלל לצד זה, רק אם אני יודע את הכיוון המדויק, אזי לצדד מעט בראש לאותו הכיוון (כגון בבהכ"ס לדרמן שמתפללים למזרח, יש לצדד מעט לצד דרום לכיוון ירושלים שהיא 45 מעלות דרומה).

'מי שהיצה"ר מתגרה בו יותר, זה הרי סימן שהוא גדול'

כאשר הייתי מביא לפני רבינו ספיקות ולבטים בקשיים שנתקלתי בהם, היה אומר תמיד: 'לא להבהל מקשיים, אי אפשר לגדול בלי קשיים ושבע פעמים יפול צדיק וקם, הצדיק תמיד מתרומם', וכששאלתי, שלפעמים יש יצה"ר גדול לו מיד אמר לי את דברי הגמ' (סוכה נ"ב א') בחיור 'אדרבה, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, מי שיש לו יצה"ר גדול, סימן שהוא גדול'.

לימוד ההלכה, לעמול ולברר כל דבר ולא מקופיא

דקדוק ההלכה, היה נר לרגליו של רבינו, ועודדני לדעת הלכה, בהיותי בחור צעיר לימים שאלתי אותו אם מותר לעשות קשר לעניבת נוי, אמר לי רבינו ללמוד את ההלכה אם מותר לעשות קשר שרגילים לעשות לעניבת בשבת, ואיך שייצא לי כך אעשה, וכמו כן אמר לי לגבי עשיית קרח בשבת, וגם כאשר הבאתי לו נענע לדון עימו על ברכת הנענע הוא שאל אותי מה יצא לי אחר לימודי סוג הברכה על דבר כזה, וכך בירך, ואח"כ דן עמי בדבר, רבינו העדיף לפעמים שלא להשיב, בכדי לחייב אותי ללמוד ולדעת, ולברר כל דבר על בוריו, לכן לא תמיד ענה.

הגר"מ ערבה שליט"א מראה להרב זצוק"ל בספר בעת לימודו עם מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א

לא נהנה מאחרים מאומה, אבל לאחרים נתן הכל

רבינו בעצמו, לא רצה ליהנות מאחרים מאומה, אבל הוא היה כל כולו מסור לאחרים, דבר זה יצא לי לראות באחת הפעמים, כאשר רבינו עבר על יד המזוזה מבלי לנשקה, ומשתמהתי על כך, השיב לי רבינו, שכיון שלא היה בכוחו להרים את היד לא נישק, היה זה בזמן שהיה חלש, אולם כאשר היינו באמצע מו"מ של תורה, ורבינו שם לב כי אחד מהספרים בארון מונח בצורה לא מכובדת, מיד אץ לסדר את הספר בכבוד הראוי לו, ראיתי בכך הנהגה, שגם כאשר אין בכוחו אפילו להרים את ידו, עדיף לו לעשות את הדבר לבד, ולא לבקש מאחרים.

גם כאשר התקשיתי בסוגיא מסוימת ורציתי להבין אותה על בוריה, דאג לי רבינו לכך, למשל, באחת הפעמים כאשר למדתי את עניין המזלות בגמ' בשבת (קנ"ו א') ונתקשיתי בזה, אמר לי ללכת לבנו הגאון רבי יצחק שאול שליט"א שילמדני וכך עשיתי (וברא כרעא דאבוה והאיר לי פנים לבאר לי את הסוגיא).

'צריך לחנך שלא לשקר...'

זכורני ששאל אותו אדם, האם הוא יכול לעשות תנועות כשמברך ומתפלל, בכדי שיראו בניו את רצינות הדבר, אע"פ שהוא באמת לא מכוין כל כך, ענה רבינו ש'צריך לחנך שלא לשקר, ותתנהג לפי מה שאתה', רבינו הוסיף, שמה שהמחשבות בורחות לפעמים והכונה לא מושלמת, זה טבעי, ומיד ציין לו רבינו לירושלמי (תרומות פ"ח, ה"ד) לגבי רבי יוחנן שגנבו לו את הכסף והיה קשה לו לענות מחמת שכל האברים תלויים בלב, והלב תלוי בכיס, ורואים שהגוף מגיב מיד בצורה טבעית, אפילו שלא מדעת האדם, וכן לגבי תפילה עצמה מצינו (ירושלמי הובא בתוס' ב"ב קסד: ד"ה עיון) אמורא שאמר תודה לראשי שכורע במודים שאין אדם ניצול מעיון תפלה, ע"ש.

'גם הבית יוסף שכח תוספות...'

באחת הפעמים, בחברותא עם מורינו הגר"ז שליט"א אמר לו רבינו, ש'אין ליפול ברוחו, למי שלא זוכר תוס' שלמד', שהרי הב"י באו"ח סימן י"ג כתב דין, ולאחריו הוסיף ראייתי שכ"כ התוס', אם הב"י שכח גם

ההתחייבות, וענה רבינו שאיננו כצדקה דגמ"ח בגופו, ומיד ציין את כל המקומות בש"ס שאמרו ש'גמ"ח - בגופו, וצדקה - בממונו', ומ"מ הוסיף שאינו מייפץ לאדם לחזור בו' ובאמת אח"כ נודע שאותו אח שרצה לתרום, היה לו את המחלה ועל ידי הבדיקות שערכו לפני תרומת הכליה, מצאו את זה, וטיפלו בזה, והיה לפלא!

כשהיתה שאלה על החיוב לכבד חמיו - הביא רבינו מה שנזכר בפוסקים שהוא ככבוד הזקנים, אבל בירושלמי משמע שהוא דאורייתא, וכן במכילתא כתוב שנשקו משה ליתרו שאדם יהיה מוכן לכבוד חמיו, ובילקוט שמעוני אבי ראה גם ראה חייב בכבוד חמיו ככבוד אביו, וכן בחרדים שאשתו כגופו, ובאגרת הגר"א שתכבד אמו ככתוב בתורה (והבאנו את המקורות בס' 'מאיר עוז' בסימן קנו עמוד קצח), ואת כל המקורות ענה מקופיא כאילו כל התורה כתובה לפניו.

ובאותה העת, העזתי ושאלתי כיצד אפשר לדעת את כל התורה, ואמר לי שאם אלמד גם אני ידע 'שמי שלומד בכל כוחו ושם עצמו כמדבר התורה ניתנת לו במתנה'.

גמרא 'מפורשת' - 'בין השורות'...

פעם בחן אותי רבינו על מסכת והתנה עמי שאם לא אדע אחזור שוב, הסכמתי, ואכן נכשלתי, היה זה מסכת ברכות, רבינו שאל אותי אם אשה יכולה להיות מלך, את התשובה לא ידעתי, מיד הראה לי רבינו שזו גמ' מפורשת (מ"ט א) אמר רב חננאל אמר רב לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא וכו' תורה ומלכות לפי שאינה בנשים ועבדים וכו', אמנם בין השורות... אבל גמרא מפורשת...

על איזה 'מידה' לעמוד, ודרכי העליה

כנער צעיר שאלתי: על איזה 'מידה' לעבוד, רבינו השיב נחרצות: 'על המידה של 'לשבת וללמוד', רק אחרי החתונה מתחיל עבודת המדות באמת, וכששאלתי: כמה זמן ביום ללמוד השיב בפשטות: 'לישון טוב ולאכול טוב, ובשאר הזמן ללמוד'...

רבינו המליץ ללמוד כל דבר, אבל הוסיף לי שמשניות זה קיצור התורה, וכמו כן ראוי ללמוד מוסר.

פעם אמר רבינו שלפעמים צריך לטייל כמ"ש ברש"י בתענית (כ' א' ד"ה ומטייל) על רבי אלעזר ברבי שמעון, (ועיין באורחות יושר בערך 'מיעוט שיחה' שהכוונה שיש להשיח קצת).

'יש הרבה גנבים שמסתובבים אצלי'...

פעם כאשר אירעה גניבה גדולה בבית רבינו, העזתי ושאלתי מדוע רבינו לא מסתכל במצח של האנשים ויראה מי הגנב (וכמבואר בזהר על הפסוק אתה תחזה), רבינו ענה לי בפשטות: 'זה נכון, אבל אני רואה שיש הרבה מאוד גנבים שמסתובבים אצלי'...

כנראה האדם הוא החליף אותי עם רבינו חיים' מבעלי התוספות

ידוע המעשה עם רבינו והחגב, וכששאלתי אם נכון הסיפור ששמעתי מאדם מוסמך, הוא הרחרר לרגע ואז אמר לי שאותו אדם שסיפר לי באמת מוסמך אלא שכנראה החליף עם המעשה הנזכר בב"י (יו"ד סימן פב) וז"ל: וכשהיה עוסק ר"י בעופות, קור"ן אחד בא על ישיבתו ומצאו קורקבו נקלף ויש לו אצבע יתירה ואין לו זפק, עכ"ל. וכנראה החליף וחשב שהמעשה עליו, שהרי מצינו שאחד מבעלי התוס' נקרא 'חיים', זו היתה תגובתו של רבינו, אך הרבנית ע"ה ששמעה אותי שואל זאת את רבינו, קראה לי אח"כ ואמרה שהיא זוכרת את הסיפור הזה, שכאשר למד הל' חגבים נתקשה המשך בעמוד הבא

כבוד הורים

פעם באחד מימי הפסח, הרבנית ע"ה שאלה את רבינו, מדוע אתמול בעת הביקור אצל אביה צוק"ל, מיעט לדבר עמו, רבינו השיב בענוה שכיון שהגריש"א לא שמע כ"כ, והיה צריך להגביה קולו ואין בזה דרך ארץ לכן מיעט בשיחה עמו.

כששאלתי איזה שם לקרוא לספרי, אמר לי לשאול את אבי, משום שיש לי בזה מצוה מדאורייתא של כיבוד אב.

תלמיד חכם יכול להשיב בשהרה המחשבה, ועדיף מרופא

פעם שאלתי, כיצד יכול אדם גדול להשיב בשאלות על נתוח וכד' שהרי אין לו ידיעה בזה, רבינו השיב לי שהכל נמצא בכח בתורה, והפוך בה והפוך בה זכולא בה, ויש לרב מעלה על רופא, משום שאינו נוגע בדבר, ולכן יכול להכריע בטהרת המחשבה, משא"כ רופא יש לו שיקולים של כבוד כסף וטרחה וכד', היה זה בשבילי לימוד גדול במעלת התורה ולומדיה בטהרה.

במלחמת המפרץ כאשר רבינו אמר שלא יפלו טילים על בני ברק מחמת שמרן הרב שך מגן עליה, שאלתי, והרי הרב שך בעצמו מורה להשימ מסכות וכד', וענה לי בפשטות שזה מחמת עונותינו של מרן, אבל אנחנו יודעים שהוא מגן עליה.

הראב"ד רחש הערכה עצומה לרמב"ם...

פעם דברתי עם רבינו על מחלוקת הראב"ד והרמב"ם, ואמר לי: 'וכי אתה חושב שהראב"ד לא כיבד את הרמב"ם? ולא היה קם כשהרמב"ם נכנס, בודאי שכן, רק היה חשש שבביאור הרמב"ם, ישכח התורה וילמדו רק רמב"ם, ולכן היה כאן מחלוקת לשם שמים בלבד, כיצד יותר נכון לעשות, ובתורה אין משוא פנים' לכן הראב"ד כתב בחריפות, אבל בודאי היתה לו הערכה עצומה לרמב"ם.

רבינו לא הסיט את ראשו ולו לרגע אחד...

רבינו היה שולט בעצמו, בשליטה עצומה שאין לה אח וריע, כל תנועותיו היו מכוונות לפי ד' חלקי שו"ע, ובדידי הוה עובדא כאשר עברתי על כלי שהיו בו בשמים למוצש"ק, והכלי שהיה מזכוכית נפל מידי לארץ, ונשבר בקול רעש גדול, רבינו בדיוק עבר במקום, אך לא הסיט את ראשו, ולו לרגע אחד, כי ידע שאם יסתכל בפניי תיגרם לי בושה עצומה, כמו כן היה כאשר הרבנית ע"ה נפטרה, רבינו עצר בעצמו מלבכות עד מוצש"ק, ואך יצאה השבת, ופרץ בבכי.

סדר הלימוד יחד עם גיסו מורינו הגרי"ז שליט"א

מרבית הפעמים שהייתי עם רבינו, היה זה בעת לימוד החברותא עם גיסו מורינו הגרי"ז שליט"א, וכך סדר הלימוד, הגרי"ז היה שואל שאלה, ורבינו היה עונה כדרכו בקיצור נמרץ, ואז הגרי"ז היה שואלו מהיכן ההוכחות (רביה, בשבילי מה שהרבה' אומר קדוש, אבל הציבור רוצה שאני יביא לו 'דוקמנטים' - הוכחות' כלשוננו), ואז רבינו היה מביא הוכחות לדבריו מבבלי, מירושלמי, תוספתא ומדרשים, ומתוס', לפעמים הוכיח ממה שלא תירצו חילוק פלוני, רואים כמו שהוא סובר, לפעמים הביא הוכחה מהו"א של גמ', פעמים בודדות גם ציין לדברי הזוהר, והדברים היו שמחים ומאירים כנתינתם בסיני.

ידיעת התורה - מבבלי וירושלמי ועד אגרת הגר"א

פעם שאל מורינו הגרי"ז שליט"א, על אח שהחליט לתרום כלייה לאחיו, ואח"כ פחד ורצה לחזור בו, האם נחשב כצדקה שבאמירת פיו חלה

ז"ל, והוא ע"פ המשנה בפאה פ"ח מ"ו וכ"כ האחרונים ז"ל ע"י ב"י ב"ד סי' רנ"א בשם המרדכי ובחכמ"א כלל קמ"ה דין ה' ובתשו' ח"ס סי' רל"א ומובא בפ"ת יו"ד סי' רמ"ט סק"ב (ע"י דר"א פ"ז ממתנ"ע ס"ק ק"ד וצה"ל אות רמ"ז).

(טו) משולח א' דיבר בשבת בביהכ"נ אודות שיתנו כסף לשיבה א' והבטיחו כל הקהל ליתן ואמר לר' יעקב שכטר ז"ל שלא יתן מה שהבטיח ליד

המשולח אלא ישלחנו ישר להשיבה כדי שהמשולח לא יוריד אחוזים עבורו ויהי' כל הכסף עבור השיבה (נ' שסבר שאין זה הבטחה להמשולח רק להשיבה).

(טז) מותר לפרוט ממעות צדקה אם שמים במקומם תיכף כסף אחר (רב"צ במברגר ז"ל, וע"י פ"ת יו"ד סי' רנ"ז סק"א וד"א פ"ח ממתנ"ע סק"ב).

(יז) מותר לגבאי ללוות מעות צדקה אם בטוח שכשהעניים יצטרכו יהיו המעות (ע"י יו"ד סי' רנ"ט ס"א ובפ"ת שם סק"ד בשם חמודי דניאל וע"י בט"ז שם סק"ב) וע"י דר"א פ"ח ממתנ"ע סק"ה.

(יח) אספו כסף למשפחה ונשאר עודף והגבאים נתנו למשפחה אחרת, וכעת התורמים רוצים לתת למשפחה שלישית א"צ להחזיר להם (רב"צ במברגר ז"ל, שנתנו ע"ד הגבאים ואין להם זכות וע"י ד"א פ"ז ממתנ"ע ס"ק ק"ד).

(יט) משפחה שתורמו להם כסף ואמרו להם מפני כבודם שזה הלואה וכעת מתעקשים להחזיר מותר לקבלו ולשמרו לצורך מטרה אחרת באותה משפחה (הנ"ל, וע"י רמב"ם פ"ז ממתנ"ע ה"ט ומשכ"ט ב"ד א"א סק"ה).

הרב זצוק"ל בעת נתינת צדקה לקופות הצדקה בארץ ובעולם

המשך הלכות צדקה

(ט) א"א לחשוב מזונות בניו ובנותיו והוצאתם לת"ת למעלה משש שנים בחשבון המעשר כספים (רי"א וולף ז"ל, וע"י פ"ת יו"ד סי' רמ"ט סק"ב בשם חו"י) (וע"י ד"א פ"ז סק"ז).

(י) בענין לתת להורים עניים ממעות מעשר אמר שאם אין לו מעות אחרות ואם אסור לא יתן להם מעות אחרות מותר לתת להם (וכ"ה בש"ך יו"ד סי' רנ"א סק"ה) (ע"י ד"א פ"י ממתנ"ע סק"ז וצה"ל אות ק"ב).

(יא) שאלתי אם מותר לתת ממעשר כספים להדפסת ספרים והשיב שאין מותר רק אם הוא ספר נחוץ שכל העולם זקוק לו (וע"י רמ"א יו"ד סי' רמ"ט סוף ס"א) (ע"י ד"א מתנ"ע פ"ז וצה"ל אות ס').

(יב) שיעור חומש שצריך להוציא על המצות היינו על כל המצות ביחד א"צ להוציא יותר מחומש (וע"י ירו' ריש פאה) ואח"כ פטור מלקנות המצות רק ישאל לו הדברים לקיים המצות (ר"י פלק נ"י וע"י רמ"א או"ח סי' תרנ"ו).

(יג) אמר שהוא נותן צדקה הרבה יותר מחומש (ע"י רמ"א יו"ד סי' רמ"ט ס"א ובאהבת חסד ח"ב פ"כ ופי"ט סי' ד' ובהגה"ה שם) (וע"י ב"ח סי' תרנ"ו ד"ה אפילו).

(יד) בענין לחלק מעות צדקה ומעשר ה' אומר ליתן מחצה לקרוביו ומחצה לשאר עניים, ואם יש קרוב נצרך מאד ביותר התיר ליתן לו הכל (מאמור"ר

1 שרק לענין שחר (בעוה"ב או בעוה"ז) נחשב לצדקה ולא לענין פטור מפני שכך דרך העולם לפרנסם נחשב כהוצאה עבור עצמו (רי"א וולף שם).

המשך מעמוד 3

שיחת התלמידים

שם אחד שיהיה לו פסוק שרבינו לא זכר לו מקורו.

והדברים תואמים לשאלה שהביא רבינו (טעמא דקרא, פר' כי תצא) מדוע נקרא גט בלשון זו (שבתורה לא נזכר אלא 'ספר כריתות', ותיקן בשם הגר"א (כ"ה בקהלת יעקב להר"י אלגאזי קונטרס לשון חכמים, קס"ג) שאין אותיות אלו בתנ"ך אחד אחרי חבירו,

ורבינו הקשה שהרי גם אותיות ג-ק ואותיות ז-ט וז-צ וס-צ אינם מופיעות ביחד, ותיקן שג-ט הם האותיות הראשונות שאינם יחד בתורה, והעזתי פני ושאלתי מהיכן ידע דבר זה (והדגשתי לפניו שניחא אם אליהו זכור לטוב אמר לו נקבל או להבדיל אם זה היה מתברר ע"י בדיקת מחשב, אבל ללא זאת איך אפשר לזכור בכל התנ"ך איזה אותיות יש בלי לעבור פסוק פסוק) וענה לי שהוא 'הרגיש' שאין את האותיות הללו ברצף אלו, כמו כן ניתן לומר גם לגבי אותם 48 הפסוקים, שהרגשתו היתה גם על אות של תחילת פסוק וסיום פסוק, כי הרי בלי הסבר זה, הרי

אביו של הגר"מ ערבה שליט"א עם הרב זצוק"ל

זה דבר שאי אפשר לאדם לדעת באופן טבעי.

יה"ר שהקב"ה ישים חלקינו בין אותם המרגישים מה נכתב ומה לא נכתב בתורה, אמן.

במציאות באיזה פרט ושאל ספרים המדברים בענין זה ולא מצא תשובה לספקו, ובאמצע סעודת שבת נכנס חגב לביתו ונעמד מול מו"ר, ורבינו התבונן בו ומצא תשובה לספקו, אלא שאח"כ הצטער רבינו שלא הסתכל כבר על עוד דבר שלא היה ברור לו כ"כ, וחזר החגב שוב.

רבינו 'מרגיש' את אותיות התורה...

בספרי 'מאיר עוז' (בסימן קכ"ב, סעי' ג) הבאתי את המנהג לומר אחר תפילת י"ח פסוק שאותיותיו מתחילות ומסתיימות באותיות שמו, ושאלתי את רבינו מה יעשה אדם שאין לו פסוק כשמו, ששמו מתחיל ונגמר כאחד מה-48 שמות שאין להם פסוקים, ושאלני לאיזה שם אני מתכוין, עניתי לו שאין כונתי לשם מיוחד, אלא שראיתי שעשה קונטרס של כל הפסוקים (ונדפס בסידור תפארת ירושלים בסופו) והחסיר שם 48 פסוקים (מתוך 484 פסוקים) וענה לי בענותנותו שהוא כתב פסוקים לפי מה שעלה בדעתו בשעה שכתב, אבל אכן יכול להיות שיש עוד פסוקים, כיון שקיבלתי

רשות הלכתי ובדקתי ע"י מחשב בהרגשה שבוודאי שיש בכל התנ"ך את כל ה-48 פסוקים החסרים, והנה כאשר בדקתי כל אות ואות נוכחתי שאין ו

חודשית, ואין זה החזקה גמורה של יששכר, לכן תיקן והדגיש הרב כי זכותו היא רק לפי ערך מה שמסייע ללימוד (וראה בס' דרכה של תורה, י"ד, סי' רמ"ו ס"ק ל"ז בדברי הפוסקים בזה, אם באמת צריך הזבולון לתת דוקא מחצית השכר, ואז מקבל שכר, או שהכל לפי ערך מה שנותן, וראה באילת השחר דברים, ל"ג י"ח שדעת החזו"א שאין הזבולון צריך לתת חצי משכרו, אלא מקבל שכר כנגד מה שנתן, וכלשון הרב זיע"א בתיקונו כאן, וראה בס' יששכר זבולון להגרא"ז שטרנבוך שליט"א, עמ' קצ"ט, לעוד נוסח שטר שתוקן ע"י הרב זיע"א).

בענין פרנסה ע"י התורה

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת הי"י): 'כל המשים על לבו שיעסק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה הרי זה חלל את השם ובזה את התורה וכבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא. לפי שאסור להנות מדברי תורה בעולם הזה. אמרו חכמים 'כל הנהנה מדברי תורה נטל חייו מן העולם'. ועוד צוו ואמרו 'אל תעשם עטרה להתגדל בהן ולא קרדם לחפר בהן'. ועוד צוו ואמרו 'אהב את המלאכה ושנא את הרבנות', 'וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון'. וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות'

הרב זצוק"ל בהכרעה לגבי קופת 'שוב וחסד' אלעד

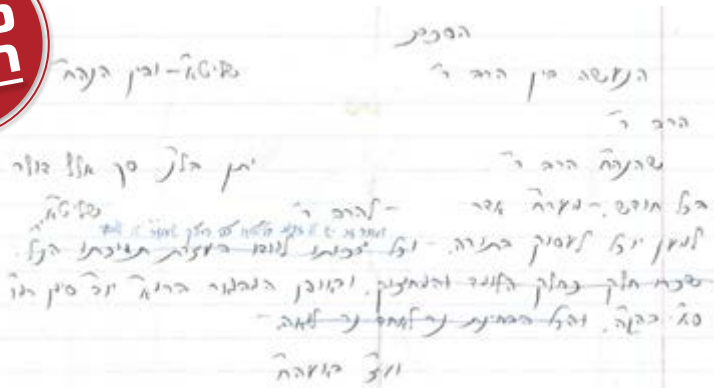
וכתב הרב על דבריו: עי' תדא"ז רפ"טו שכל ת"ח שהוא קורא ושונה לש"ש והוא אוכל משלו ונהנה משלו ואינו נהנה משל צבור עליו הכתוב אומר כו'. [וזוה הלשון שם: 'אמר אבא אליהו זכרו לטובה ולברכה: מעיד אני עלי שמים וארץ שכל תלמיד חכם שהוא קורא ושונה לשם שמים, והוא אוכל משלו, ונהנה משלו, ואינו נהנה משל צבור - עליו הכתוב אומר: 'אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו יגיע כפיו כי יאכל אשריו וטוב לך', ואומר: 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים'].

קריית מלך שם

בענין שפתיו של הזבולון אם דובבות בקבר

הערה מבנו של הרב זצוק"ל, הגאון רבי יצחק שאול שליט"א:

בענין הפלוגתא המפורסמת באחרונים אם יש לזבולון גם את מעלת 'שפתותיו דובבות בקבר' (ראה בס' צדקה לחיים להגר"ח פלאגי מערכת מ' אות שס"ו, וס' ביאורי הרב חיים מוולאז'ין, עמ' צ', ובס' אורייתא ח"א עמ' ע"א), יש לציין להקדמה ל'תורת כהנים' עם ביאור ה'חפץ חיים', אודות הגברא שתרם את

הנחה שעשה הרב זצוק"ל בכתב ידו על שטר יששכר זבולון

דובבות בקבר' (א"ה. ועי' זבחים ב' א' וברש"י שם ד"ה שמעון, ומתני' טהרות פ"ח מ"ז 'שמעון אחי עזריה, ולכא' נר' מזה שיש ענין שפתותיו דובבות גם ב'זבולון' דאלת"ה מה ענין להזכיר את שמו).

בענין עשיית התנאי של יששכר זבולון, ועוד פרטים בזה

כתב הרב בשם מרן החזו"א: אין למנוע מלקבוע עם מישהו עסק כיששכר עם זבולון בגלל שיקח משכרו בעוה"ב (וכ"כ בכתר ראש סי' ס"ד וכ"ה באגרות מרן ח"א סי' מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט ועי' רמ"א י"ד סי' רמ"ו ס"א)

קונטרס הזכרונות, וע"ע בס' שמענו כן ראינו, ח"א, פרק י"ח, ובס' כל משאלותיך, פר' ויחי

וכך כתב מרן החזו"א: 'שלו' רב, אחדשה"ט, מכתבך קבלתי, הכסף הוא של שמעון אחי עזרי' שנתן עזרי' לשמעון אחיו, ואין ראוי לנהוג צרות עין שלא ליהנות מעזרי' זבולון' וכו'.

קובץ אגרות, ח"א, סי' מ"ט, ע"ש עוד קודם

ובמקו"א היה כתוב בשם החזו"א כך: 'בתנאי השותפות של יששכר זבולון אין הלומד מפסיד כלום מחלקו, והרב כתב על כך: 'אני שמעתי להיפך שאמר שיש בזה מחלוקת האם ביששכר זבולון מפסיד הלומד מחלקו או לא ואמר שאפילו אם מפסיד מה יש ואין ראוי להמנע משום כך וכך משמע ממנו במכתב שהבאת למטה (היינו, חלא א' סי' מ"ט) שאין ראוי לנהוג צרות עין וכו' ומשמע שכן מפסיד'.

אעלה בתמר מתורת החזו"א, עמ' כ"ו, ועי' אילת השחר דברים ל"ג י"ח

נוסח השטר

מרן החזו"א אף ערך שטר עם נוסח להסכם 'ישכר זבולון', ונדפס בקובץ אגרות (ח"א, סי' מ"ז), לפנינו נוסח שטר 'ישכר זבולון' עם תיקונים שערך הרב זיע"א, יש לציין כי הרב היה סבור כי כלפי שמיא גליא ואין שום ענין בשטר, והחזון איש עשה כך לפי דעת הנותן (כל משאלותיך, פר' ויחי, עמ' ר"ז), אך כמובן שחייבים להתנות זאת לפני הלימוד, ואם לא התנה קודם, אין זה כלום (שם).

בשטר שהובא לפני הרב, היה כתוב כך:

הסכם הנועשה בין הרב ר' ... שליט"א - ובין הנה"ח הרב ר' ...

שהנה"ח ר' ... יתן בל"נ סך אלף דולר בכל חודש - מער"ח אדר ... - להרב ר' ... שליט"א, למען יוכל לעסוק בתורה, וכל זכותו למודו בעזרת תמיכתו הנ"ל, שכרו חלק כחלק הלומד והמחזיק, ובואפן המבואר ברמ"א יו"ד סימן רמ"ו ס"א בהג"ה, והכל בבחינת נר לאחד נר למאה.

וע"ז באעה"ח

מקום חותם יששכר

הרב זיע"א ערך בו תיקונים, את המילים 'וכל זכותו למודו בעזרת תמיכתו הנ"ל, שכרו חלק כחלק הלומד והמחזיק', מחק הרב, ובמקומם כתב: 'ועבור זה יש לו זכות בלימודו כפי הערך שעוזר לו ללמוד', ואת המילים 'הכל בבחינת נר לאחד נר למאה', מחק הרב.

הסיבה לתיקונים אלו, ככל הנראה כך: נר לאחד נר למאה, משמעותו שאין הלומד מפסיד כלום, וזה בניגוד

למבואר מהחזו"א, כדלעיל, לכן מחק זאת הרב, והסיבה לתיקון הראשון, היא משום שמהלשון הכתובה לא היתה משמעות ברורה, כמה חלק בתורה יקבל הנדיב שמסייע, שהרי נדיב זה לא סיע בהוצאות מרובות, אלא במשכורת

מעוֹת מַתְנָה לַקְּנִיַת דָּבָר מִסּוּיִם

• אמר לי הגר"ק (שליט"א) [צוק"ל] ששאל את מרן החזו"א צוק"ל אם חייב לתת מעשר ממתנות שקבל לחתונה והשיב ממתנות חפצים לא צריך אבל ממתנות של מעות אפי' נתנו לו לקנות דבר מסוים צריך לתת מעשר. (מש"כ שצריך לתת מעשר מהכסף שנתנו לו לקנות דבר מסוים היינו מסתמא משום שזכה בכסף, אבל יש עצה שיפטור שלא יזכה בכסף רק יקנה את החפץ עבור הנותן ואח"כ יזכה בחפץ וכש"כ באות ט).

ועוד אמר הגר"ק (שליט"א) [צוק"ל] ששמע כעובדא הנז' באות הקודם בענין כסף לקניית דירה (אפשר דהוי עובדא אחרת) ומרן החזו"א אמר שאם אין החתן יכול לתת מעשר מידי ירושם בפנקסו ויפריש במשך הזמן.

הוצאות נשואי ילדיו

• פסק לי מו"ר (שליט"א) צוק"ל דמי שנותן סכום כסף לקנות דירה או שאר צרכי חתונה לבנו הלומד בישיבה אינו צריך להפריש מעשר מהסכום הזה כי כל הסכום הזה הוא צדקה שנותן לבנו ומ"מ אמר מו"ר שיתן האב מהסכום הזה סכום לא גדול לעניים, והוסיף מו"ר הא דמובא בפוסקים שהאב מעשר את מעות הנדוניא שמכניס לזוג (עי' בשר"ת שאילת הגיעב"ץ ז"ל ח"א סי' ו' הובא בפ"ת סי' רמ"ט ס"ק א') שם מייירי מחיוב המעשר שחל על הזוג שקבלו את כסף הנדוניא ובכה"ג אמרו שהאב משאיר לעצמו את הזכות לתת

הרב צוק"ל בעת נתינת צדקה לקופות הצדקה בארץ וביעולם

את המעשר למי שהוא רוצה עבור הזוג (א"ה, וכ"א בשאלת יעב"ץ הנ"ל) אבל היכא שהאב קונה בסכום הנ"ל את הדירה ושאר צרכי חתונה עבור הזוג א"כ אין עליהם חיוב מעשר וכנ"ל, וכל הסכום שהוא נותן הוי צדקה.

• בשנת תשד"ם כשהשאתי את בתי (היתה מורה) עם בן ישיבה אמר לי מו"ר שמוותר לחתן ילדים ממעות מעשר ואף שהיא מורה ומרויחה מ"מ היא עני' לענין דירה שאין באפשרותה אף לשכור, ומוותר לי לקנות להם דירה או לשכור ממעות מעשר ולא אמר לי שאתן חלק מזה לעניים כנ"ל.

• הגר"ק סיפר לי ששאל את אביו מו"ר אם צריך לעשר את הכסף שמוציא לצורך נשואי ילדיו משום דזה גופא צדקה וסירב לענות לו אמנם אמר לו שמנתינת צדקה אף פעם לא נהיים עניים.

ארחות רבינו

ז'לך תהיה צדקה'

השב תשיב לו את העבוט כו' ולך תהיה צדקה, ובפ"ב דפסחים ובכ"ד, א"ר יצחק אם אינו קונה משכון צדקה מנין, מכאן לבעל חוב שקונה משכון, לפי כללא דמנצפ"ך (שכף פשוטה היא חמש מאות) לפ"ז 'ולך תהיה צדקה' בגימ' 'ומכאן לבעל חוב שהוא קונה משכון'.

ברכת פרי, פר' כי תצא

מו"ר מעשר מכל התמורה של ספר

• הגר"ק (שליט"א) [צוק"ל] שאל את אביו מו"ר (שליט"א) [צוק"ל] המדפיס ספר ומשלם הוצאותיו מכסף שכבר הפרישו ממנו מעשר כספים כשמוכר ספר האם צריך להפריש מכל התמורה מעשר ואמר לו מו"ר שמעיקר הדין נראה שלא צריך לעשר את כל התמורה רק את הרווחים וזהו הדין דמעשרין מהקרן פ"א ואח"כ רק מהרווחים (וכ"כ באהבת חסד מהגהח"ח זצ"ל פ"ח ב') והוא הדין אם לזה לצורך ההדפסה ועשר אינו צריך לעשר את הכסף שפורע שזהו כדן הנ"ל.

אמנם הוסיף מו"ר שמימי לא הקיל בזה לעצמו והוא מפריש מעשר מכל התמורה של הספר אף שאת הוצאות הספר כגון המדפיס והנייר שלם מהכסף שכבר עישר, וכן כשקבל כסף מנדיב להדפסת ספר עשור, ואח"כ עישר עוד פעם את כל התמורה של הספר.

חיוב מעשר כספים הוא רק מדין צדקה

• אמר לי מו"ר (שליט"א) [צוק"ל] שמעשר כספים אינו חיוב גמור רק משום צדקה ומאחר שנותן מעשר מקיים ודאי מצות צדקה לפי שעורו כי אם לא יתן מעשר יש תמיד להסתפק אם מקיים מצות צדקה כפי שצריך, ולכן היכא שהוא דחוק גדול שפטור גם ממצות צדקה מסתמא פטור גם ממעשר.

בת לא נשואה חייבת במעשר

• מרן החזו"א הורה לבנותיו הרווקות של מו"ר צוק"ל שיתנו מעשר מהרווחים שמרויחות, הן היו מורות.

שיח יצחק

מדברי גאב"ד רמת אלחנן מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל

נפדית אלא בצדקה שנאמר 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה', ובבבא בתרא (דף י' ע"א) נאמר אמר ר' יוחנן מאי דכתיב 'מלוה ה' חונן דל' אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול עבד לזה לאיש מלוה, ואם כן מקום שיהודים מגיעים לשפוך צקון לחשם איך אפשר למנוע מהם את הזכות הגדולה הזאת לתת צדקה.

עוד ספרתי לגיסי (שליט"א) [צוק"ל] שאין יום אחד בכותל המערבי שאין שם גויים ונתקיים בנו' כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים' וגם כשבאתי לשם בשלג ובקושי היו שם יהודים ראיתי שם כמה גויים שבאו להתפלל [במקרה אחד שמעתי כומר שככל הנראה מוצאו ממדינת יון מתפלל: 'אלוקים תציל את הכלכלה של יון'] וכשעניי מגיעים לבקש צדקה מהם הרי זה חילול ה' כי הרי אסור לבקש צדקה מנכרים, והסכים גיסי (שליט"א) [צוק"ל] שאם רואים עני שעושה כן יש להזהירו להפסיק, ואם אינו שומע מותר להרחיקו משם.

נערך ע"פ ווי העמודים קובץ ל"ד סימן א' ואילך, ע"ש עוד פרטי הדברים

אסיפת צדקה בכותל המערבי, ובקשת צדקה מנכרים שבאים לשם

שאלה. את השאלה הבאה נשאלתי מאת רב הכותל והמקומות הקדושים הגר"ש רבינוביץ שליט"א, כדלהלן: בכותל המערבי ישנם עניים האוספים כסף, ע"פ החוק הדבר נאסר מלבד בימים מסויימים, מה גם שבמקום ישנם קופות צדקה קבועות, אשר מתחלקים לפי חשבון מסויים, לקופות צדקה, וחלק לשיפור ושיפוץ הכותל המערבי, השאלה היא, שפעמים שאסיפת הכספים גורמת לחילול ה', והשאלה כיצד להתייחס לדבר זה, האם למנוע מהעניים מלאסוף כסף במקום, או שמא להשאיר את המצב על כנו כפי שהוא כעת.

תשובה. ספרתי על השאלה לגיסי הגר"ח קניבסקי (שליט"א) [צוק"ל] והוא נרתע מהמחשבה לאסור על עניים לאסוף צדקה בכותל המערבי, והרי הכותל המערבי הוא מקום שיהודים באים לשפוך צקון לחשם בעיקר שיבנה בית המקדש במהרה, והרי אמרו חז"ל (סנהדרין דף צח ע"א) אין ירושלים

ניתן להאזין לשאלות אקטואליות קצרות מתורת גאב"ד רמת אלחנן שליט"א שליבן מפי גיסו הרב זצ"ל, בקו 04-3760582

במשנתו של הרב זצ"ל בענייני נתינת צדקה בעת התפילה

שיפריע הכונה, ובאמצע התפילה בודאי יצטרך להפסיק והוי ליה אין יכול לקיים שניהם' עוד הוסיף הרב: 'וגם אני יודע בעצמי שאם אני מכין לפני התפילה זה מפריע לי בכוונת התפילה' עד כאן דברי הרב שם.

ספר היראה ע"פ מקור היראה, בהערות שבסוה"ס עמ' צ"ג

כמו כן העיד הרב בשם חמיו מרן הגריש"א זיע"א: 'אני שאלתי פעם את מו"ח זצ"ל שבאמצע התפילה עניים מבקשים צדקה ואמר שבאמצע התפילה אין מחוייב לתת עוסק במצוה פטור מן המצוה'.

שמענו כן ראינו, חלק א', פרק ה' סי' י, ע"ש עוד

...

נקל לשער שזו הסיבה שהרב בחר באפשרות הבאה עליה העיד בעצמו, במענה לאחד השואלים ששאל: 'השו"ע להלן כתב דטוב ליתן צדקה לפי תפילה האם יש אפשרות לקיים הלכה זו אף בשבת דהיינו שיחשב כנתן צדקה לפני התפילה' והרב השיב: 'אני נהגתי לשים מעות בקופסא, ולהתנות שכל שבת (ב) שאומר ויברך דוד יחול צדקה על פרוטה'.

תשובה כתי"ק באדיבות מכון 'דעת נוטה'

...

הגר"י כהן שליט"א נכדו של הרב מעיד כך: 'אמר לי שיש סתירה בשו"ע, שבאו"ח (סי' צ"ב סי"י) כתוב טוב ליתן צדקה קודם התפילה, וביו"ד (סי' רמ"ט סי"ד) כתוב 'טוב ליתן צדקה קודם כל תפלה'. ואמר שהוא מניח מטבע גדול בכלי [כנראה שהכלי שייך לאגודת הצדקה], ומתנה שקודם כל תפלה יקנה פרוטה מהמטבע לצדקה. ובאופן זה יכול לקיים הדין גם בשבת, שכפי שהעלה ה'חזון איש' (או"ח סי' קנ"ז) מותר להתנות מע"ש שיחול קנין בשבת'.

להדבק, חלק ב', עמ' 154

ואכן כלפי עצם הדבר לעשות קנין באופן שיחול בשבת, כתב הרב כך: 'לעשות קנין בערב שבת שיחול בשבת או למכור על תנאי בערב שבת והתנאי יתקיים בשבת, בתשו' הגרעק"א (קמא סי' קנ"ט) דעתו דאסור, אבל בחזו"א הוכיח להיתר (דמאי סי' ט' סי"ק י"ב, וכן נראה במ"ב סי' של"ט סי"ק כ"ז)'

שונה הלכות סי' ש"ו דין י"ב

...

עלה בידינו אם כן, ששלושה סיבות היו למנהגו של הרב, האחת, שהדבר מפריע לכוונת התפילה, השנית, כי החיוב בזמן זה אינו ברור, משום שהמתפלל עוסק במצוה, ופטור מן המצוה, והשלישית, כדי שיוכל להרוויח נתינת צדקה זו גם בשבת.

בענין מנהג נתינת צדקה בעת אמירת 'ואתה מושל בכל' ביזבירך דוד'

מנהג מיוחד היה לו להרב זיע"א, קיום ההלכה על כל פרטיה ודקדוקיה היה נר לרגליו. והנה כ' במשנ"ב (סי' נ"א סי"ק י"ט) בשם האריז"ל שיש לתת ביזבירך דוד' פרוטה לצדקה, אלא שהרב לא נתן את הפרוטה בעת אמירת 'ויברך דוד', אלא היה נוהג להקנות מראש סכום מסויים לצדקה, כאשר הוא עושה תנאי, שכאשר הוא אומר את המילים 'ואתה מושל בכל' פרוטה מתוך אותה הסכום תהיה קנויה לצדקה, כמה וכמה הסברים

ניתנו לדבר זה מפי הרב, גם על אופן ההקנאה שהוא שנוי במחלוקת, להלן ליקטנו את הדברים, כפי שנשמעו מפי הרב [לגבי דעת מרן החזו"א זללה"ה בענין נתינת צדקה בעת ק"ש - ראה בס' 'בחזוק יד' על הגר"ד שורץ זצ"ל עמודים -202].

...

כתב הרב: 'ובאיזה קהלות קדושות ניתקן המנהג ליתן צדקה כשמגיע לפסוק והעושר כו' ואתה מושל בכל, ויש מקומות שגוהגין לקבץ צדקה בעת קה"ת והוא שלא כהוגן דמבטלין עי"ז לשמוע קה"ח ועניית ברכו את ה' כו'

דרך אמונה, פ"י ממתנו"ע סי"ק נ"ג

עוד הוסיף: 'ואפשר דאין חייבין ליתן להם דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכן באמצע התפלה וכן כל העוסק במצוה פטור אז מצדקה כמבואר ב"ק נ"ו ב'

שם, ציהה"ל אות צ"ו

ובמקו"א הרב נשאל: האם מותר לתת צדקה באמצע פסוקי דזמרה, והשיב: מותר אבל אין חיוב, והוסיף לבאר את דבריו בתשובה אחרת ש'על פי דין יתכן דפטור דהעוסק במצוה פטור ממצוה, אבל אנשי מעשה מכינים מקודם את המטבע שהיא העני יכול ליתלה'

תשובה כתי"ק, באדיבות מכון 'דעת נוטה'

...

בספר היראה עם פירוש מקור היראה, כתב הגאון רבי בנימין זילבר זצוק"ל שמותר ליתן פרוטה לעני בשעת פרשה שניה של ק"ש, והרב העיר על כך, שהרי זה עוסק במצוה ופטור מן המצוה, והגר"ז השיב שכיון שאפשר לקיים שניהם, ע"י שיכין מעות לעני קודם התפילה, א"כ הוא מחוייב בזה, הרב השיב כך: 'אין חייב להכין לפני התפילה מעות שמא יבוא עני, ומי יודע אם יבוא, ואיך ישמרו כל התפילה, ואין ספק

תחת אחד השיחים

והוסיף הרב: 'היה גבאי צדקה רבי דוד לייב שוורץ זצ"ל, ידעתי שאינו נוטל לעצמו כלום, ותמיד הייתי קם בפניו'.

לעמוד בפני מסדר הספרים בבית המדרש

מענין לענין אמר הרב זצ"ל: 'גם מסדר הספרים בביית מדרש עוסק הוא במצות חסד ואפשר שצריך לקום בפניו'.

באורח צדקה, עמ' ת"ח

בפני איזה גבאי צדקה צריך לעמוד

נשאל הרב זצ"ל: מהו לעמוד בפני גבאי צדקה להמבואר בירושלמי בכורים פ"ג ה"ג שצריך לעמוד בפני עושי מצוה?

והשיב: 'בדרך כלל גבאי צדקה לוקחים אחוזים לעצמן וזה לא לשם מצוה אבל מי שאינו נוטל לעצמו כלום צריך לקום בפניו (ע"י בפתחי תשובה יו"ד סי' רנ"ו סק"א בשם תשובת יד אליהו סי' נ"ד)'.
 תשובה יו"ד סי' רנ"ו סק"א בשם תשובת יד אליהו סי' נ"ד'.

ברוך דוב פוברסקי

ישיבת מנדובי בני ברק

בסדר ד' שבט תשפ"ד לפ"ק

נטוץ שמחה בליבך עת כאו לפני ראשי המפעל 'מדובבי שיח' והצנינו בפני חבניחם לעידוד החיזוק ללימוד המוסר אצל בני הישיבות הקרשיות, לימוד המוסר הוא קב חוסטנין המחזיק את התורה, והוא חיוב לכל אדם וכמו שפסק במשנה ברורה (סימן א' ס"ק י"ב).

הראיתי לנכחן לציין לספר יחכמה ומוסר למרן האלעטני מקלם זי"ע אחר באמר לוי העתקה מספר אבקות וכולל זה לשונו: יודק למרד אגרות מוסר של באמרי חז"ל היא החבלין ורטיה שיוכל האדם לכבוש את יצרו ולצנוח ע"י שלומד אותם, ורק עליהם אמתויל 'בראשי יצדרי בראשי תורה חבלין', ומשום שדבר זה גדול באיכותו מאחר שקיים כל תרי"ג הל"ב, ומשום שסטי"א יודק זאת, רצו מעולם להפחיל ולמרות בהסתמי למטל למרד זה, או מידת להחליש איכותו והשיבותו אצל בני אדם, תרי"ג מדיח שאין להם רטיה, וכסל עזר תפל צוד, ח"ו, כי"כ שופה רשע לצדיק וכו', והא היא שגור חורבן בית תפארישו הגלוחנו מאיצנו, וכעוהיר עזין פוקר כינו עין זה, ע"כ השתקתי משט מורית הנמצא בו מעזין חוה, צביל.

ותהי כשטבקים לחזק לימוד המוסר בספר ארחות ישר למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שכתב ספרו לצורך הדור והחיזוק וזאת יחידה היא הקביעות בספר הזה, וההתחזקות בלימוד המוסר הרפוי ביידיש, וחוסים בחיזוק בזה לשיטתא רשטיא יחידה, והתברכו המתאמצים בזה להתגדל בתורה לגאון ולתפארת.

המסגרת לחיפה הי

ברוך דוב פוברסקי

ק"ק בני ברק

מכתב מן ראש הישיבה הגרבי"ד פוברסקי שליט"א לתלמידי הישיבות

מרן ראש הישיבה הגרבי"ד פוברסקי שליט"א כותב את מכתב החיזוק לקראת פתיחת תוכנית 'מדובבי שיח'

צניגי הישיבות מתברכים עי מרן הגר"י זלברשטיין שליט"א לקראת פתיחת תוכנית 'מדובבי שיח'

מכתב חיזוק מיוחד שנשלח ע"י מרן ראש הישיבה הגרבי"ד פוברסקי שליט"א לתלמידי הישיבות מכל רחבי הארץ, בו הוא מחזק את ידם לרגל פתיחת המחזור החדש ללימוד 'ארחות ישר' ספרו של הרב זצוק"ל, במכתבו כתב מרן הגרבי"ד שליט"א: 'ןעתה כשמבקשים לחזק לימוד המוסר בספר ארחות ישר למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שכתב ספרו לצורך הדור והחיזוק, וזאת יתירה היא הקביעות בספר הזה, וההתחזקות בלימוד המוסר הרפוי ביידיש, וחוסים בחיזוק בזה לשיטתא רשטיא יתירה, ויתברכו המתאמצים בזה להתגדל בתורה לגאון ולתפארת.'

במקביל, לקראת פתיחת התכנית בהיכלי הישיבות, התקבלו נציגי הישיבות לביקור חיזוק במעונו של מרן הגר"י זלברשטיין שליט"א, שחיזק את ידם בחשיבות ומעלת לימוד המוסר הקבוע ובפרט בספרו של מרן זי"ע.

בתחילה חיזק מרן הגר"י זלברשטיין שליט"א את בני הישיבות בדברים בעניני התקופה, בעקבות המלחמה הקשה השוררת באר"ק, ועורר את הנציגים להתחזק בשמירה על כבוד התפילין, וכפי שמרן זצוק"ל בספרו 'ארחות ישר' פרק תפלה מעורר על הדבר וכותב כי קלות ראש עם תפילין איסור חמור מאד, שהרי בשלל מצוות עשה דאורייתא של הנחת תפילין כל היום כדי שלא לעבור על איסור זה, בסיום, בייך שכולם יצליחו להגדיל תורה ולהאדירה.

תוכנית 'מדובבי שיח' אשר הוקמה לאחר סילוקו של מרן זצוק"ל ע"י מכוני 'שיח אמונה' ופעלה בהיכלי ישיבות חשובות רבות, כאשר במסגרת המיזם השתתפו רבים מבני הישיבות בסדר לימוד קבוע המחולק לימים והספקים בספר המוסר 'ארחות ישר'. בהקדמתו לספר 'ארחות ישר' כתב הרב זצוק"ל

דבריו: 'לפי שבכל דור ודור יש נסיונות אחרים, יש צורך בכל פעם לכתוב לפי צורך הדור.'

במחזור הלימוד החדש ובמסגרתו מתאחדים אלפי בני הישיבות הגדולות בלימוד יומי וקבוע בספר, וכדרכו ותמריץ ללימוד, ומתקיימות גם הפעם א"ה הגרלות רבות בכל מקום ומקום בין המשתתפים. הלומדים יכולים במקביל להבחין מידי יום על הנלמד ב'ארחות ישר' גם במסגרת סדרי 'שיח התורה'.

המעוניינים לפתוח את תוכנית 'מדובבי שיח' בישיבה בה הם לומדים, בישיבות גדולות שהתוכנית לא פעלה במקום עד כה, ניתן לפנות להשארית הודעה בטל' שמספרו: 079-6966102.

גל הצטרפות נוסף בהיכלי התורה, למסלול בשנתי ללימוד 'חושן משפט' בדרכו של הרב זי"עא שנוסד ע"י שיח התורה' לעיני הרב זצוק"ל, עם סיום הלימוד בהלכות דינים ובהלכות עדות, והפתיחה של לימוד סימן ל"ש הלכות הלואה המקיפות את הסוגיות המרכזיות בסדר נזיקין, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

כפי שפרסם החל מימי החנוכה, נפתחה ב'שיח התורה', בתוך כלל סדרי הלימוד, תכנית מיוחדת ללימוד סדר 'חושן משפט' בשנה אחת, בדרכו של מרן זי"עא. התכנית התקבלה בברכה מרובה בקרב הלומדים, ששמחו לנצל את שעת הכושר, ללימוד ולשינון הלכות דיני הממונות, בהספק מהיר. התכנית שנוסדה בעידודם ובהכוונתם של גדולי ההוראה ומרביצי התורה שליט"א, מתקיימת בדרך שליבו חפץ, בחמישה מסלולי לימוד, על השור והבית יוסף, על השולחן ערוך, על הסמ"ע, הש"ך והפתחי תשובה.

מלבד מאות ההגרות, כל הלומדים משתמידים שבוע שלם באחד מסדרי 'בדרכו' נכנסים להגלה שבועית חדשה על סך 1000 ש"ח. כשב'שיח התורה' אומרים, כי עכשיו ההזדמנות, ללמוד, להבין ולדעת, לחזור על הסוגיות המוכרות מסדר נזיקין בשנה אחת בדרכו של הרב זצוק"ל.

במסגרת סדרי הלימוד ב'חושן משפט' מתקיימים מבחנים יומיים בשלמטר של 'שיח התורה' שמספרו 03-3085000, וכן בעמדות 'נדרים פלוס' - 'שיח התורה'.

המשך מעמוד 1

תורת שיח

אלב ממעות הנדוניא, מובא בכל האחרונים שמנהג לתת מעשר וכנ"ל, וכן מכל מעות מתנה, ומרן ז"ל אמר הטעם שהנותן מעות אפי' לקנות דבר מסוים אינו מקפיד כ"כ אם המקבל יוריד קצת למעשר, ולכן חייב ואם ע"ז שיתן המעשר לא יספיק לו לקנות הדבר שנתן עבורו, וא"א לו ליתן מעות אחרים ירשום עליו המעשר לחוב וכשיוכל יפרע וכן הורה מרן ז"ל לחתן א' שנתנו לו הורוי מעות לקנות דירה ואם יוריד המעשר לא יספיק לדירה, שירשום עליו המעשר לחוב, ובמשך הזמן יפרענו, אבל אם אביו או חמיו לא הקנה לו את הכסף אלא הוא קונה לו את הדירה אפי' שלח אח הבן שיקנה

כיון שעדיין אין הכסף שלו א"צ הבן לתת מעשר'

שם, ציה"ה ל"ס"ק ס"ז

וכך כתב הרב זצ"ל לאחד השואלים בנושא זה, באופן שאחד מקבל ע"י חותנו סכום קצוב לכל חודש עבור הוצאות שכר הדירה וכדו', אם מחוייב להפריש חומש או מעשר מהסכום הנ"ל, והרב השיב: 'תבקש מחותנך שלא יקנה לך את המעות אלא יעשך שליח לשלם ואז אתה פטור ממעשר'

כתי"ק, מערכת 'שיח אמונה'

בקש מחותנך שלא יקנה לך את המעות אלא יעשך שליח לשלם ואז אתה פטור ממעשר

מראות הוד משולחנו של הרב זצוק"ל בימים אלו

בבית הרב זצוק"ל במעמד בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א התקיים מעמד פתיחת תוכנית מדובבי שיח לתלמידי ישיבת 'דרכי איש - יד בנימין' בהשתתפות ראש הישיבה הגר"ט ליברמן שליט"א וקבוצה מבני הישיבה.

תלמידי המדרשיה מהעיר פתח תקווה שבראשות הרב אלישע שושני שליט"א, הגיעו לבית הרב זצ"ל לשמוע דברי חיזוק מבנו הגר"ש קניבסקי שליט"א.

תלמידי תלמוד תורה 'קרית הרצוג' הגיעו לבית הרב זצוק"ל לבחינה ושמיעת דברי ברכה מפי בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א

ביקור מיוחד של הגר"ש קניבסקי שליט"א בישיבת 'היכלי מרדכי' לעידוד הלימוד בספר 'ארחות יושר'. במעמד נשא דברי חיזוק הגר"א שטיינמן שליט"א.

בקשה חשובה

לקראת יום היארצייט השני להסתלקותו של הרב זצוק"ל

שוקד מכוננו על גליון הזכרון המורחב

ונודה בזאת לכל מי שיש תחת ידו עובדות, הנהגות, מכתבים וכל חומר שיש בו כדי לימוד וחיזוק מהרב זצוק"ל,

שיזאיל בסובו להעבירו למכוננו בכתובת se3077700@gmail.com

טל מסר לשמיעת שיעורי הירושלמי מהגאון רבי **יצחק שאול קניבסקי** שליט"א ולסדרי ומבחי 'שיח התורה' **03-308-5000** או בעמדות 'נדרים פלוס'

טל: 03-30-777-00
פקס: 072-2606425
פרטי הבנק: פאג"י, סניף 188, מ"ח 409-715781 ע"ש 'שיח אמונה'

מכון **'שיח אמונה'** להאדרת ספרי מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

להערות והארות, ולקבלת העלון בדוא"ל: se3077700@gmail.com

לידיעת בני הישיבות המשתתפים בסדרי תכנית 'מדובבי שיח'

למעוניינים

ניתן לערוך מבחן אמריקאי יומי
על ההספק היומי בספר 'ארחות יושר'
במסגרת תכנית 'מדובבי שיח'
באמצעות מפעל 'שיח התורה'
כאשר העונים נכנסים להגרלות יומיות רבות
על זכויות במאות שקלים ועוד,

[יודגש כי זה בנוסף לאישור הלימוד השבועי מטעם 'מדובבי שיח'
ואף העונים ב'שיח התורה' עליהם להמשיך לאשר כרגיל בסוף שבוע]

ניתן לענות על השאלות ב'ארחות יושר' מידי יום [-ה' ימים בשבוע]
בחלון 'שיח התורה' שבמערכת 'נדרים פלוס' ובטלמסר: 03-308-5000.

שימו לב: ההצטרפות הראשונה למסלולי 'שיח התורה' יש להירשם בטל.
קל ופשוט: ב'נדרים פלוס' נכנסים ל: 'אפשרויות נוספות' \\
'שיח התורה' \\
כותבים את ת.ז. כפי ההוראות \\
בחרים בחלון: 'בתורתו' \\
'ארחות יושר'.

חייגו למוקד "שיח התורה" 03-308-5000

להצטרפות למסלולי הלימוד וההתחזקות

הזכויות מחולקות בכית מרן זצוק"ל
רהוב רש"ם 23 בני ברק

שמות הזוכים מתפרסמים בקביעות
ב'שיח התורה' שכ'נדרים פלוס'

- 'כדרכו'**
לימוד כל התורה בשנה אחת כפי שנהג מרן זצוק"ל
בראש המסלולים - מאות הלומדים 8 דף מהש"ס בכל יום
- 'מתורתו'**
להגות בספריו ובתורתו של מרן זצוק"ל אחת כפי שנהג כספרים 'דרך אמונה', 'דרך חכמה', 'שונה הלכות', 'ארחות יושר'
- 'שיח ההלכה'**
לימוד הלכות שבת בשנה אחת הודטנות פז לקניין נעה בהלכות הנחוצות ב'משנה כרורה'
- 'ירושלמי'**
סדרי לימוד קבועים בשני מסלולים כולל סדר הלימוד הנמסר כשיעור לע"נ מרן זצוק"ל הנמסר ע"י בנו הגר"ח שליט"א
- 'ש"ס משנתית בשנה'**
לסיים את ששה הסדרים בשנה אחת
- 'מסויימים לזכרו'**
אלפי ש"סים שנתקחו ללימוד לע"נ מרן זצוק"ל בשנה זו
- 'לעילוי נשמתו'**
לימוד בכל יום זיום של פרקי משניות ואמירת תהילים
- 'כהנהגתו'**
כמיזחד לנשים לקבל ולהקפיד להתפלל שלוש תפילות כיום

מכון לשיח אמונה
מכון ה"ח"ח מרכזי תל אביב